

NARODOWA OSTOJA PRZYRODY KODIAK

W krainie rwących potoków i łososi pacyficznych

Na południu Alaski, tam, gdzie chłodne wody Pacyfiku rozbijają się o skaliste wybrzeże Półwyspu Alaska, znajduje się niewielki archipelag składający się zaledwie z kilkunastu wysp. Wśród nich wyróżnia się zwłaszcza jedna wyspa, która za sprawą swojej wielkości, pięknych krajobrazów oraz różnorodności ekosystemów nie ma sobie równych w całej Alasce.

Narodowa Ostoja Przyrody Kodiak, o powierzchni 7606 km², położona jest na południu Alaski, u nasady Półwyspu Alaska, od którego oddziela ją wąska Cieśnina Szelichowa. Zajmuje ok. 70% powierzchni wyspy Kodiak (największej wyspy tego stanu), a także wyspy Ban, Uganik oraz niewielki (o powierzchni 244 km²) fragment wyspy Afognak. Rezerwat założono w 1941 r. w celu ochrony niedźwiedzi brunatnych oraz tutejszych ekosystemów wodnych stanowiących naturalne siedliska, tarliska, a nawet zimowiska pięciu gatunków łososi pacyficznych. Ukształtowanie powierzchni rezerwatu jest bardzo urozmaicone, poczynając od nizinnych mokradeł zalegających na wybrzeżu Pacyfiku, poprzez polodowcowe doliny położone w głębi lądu aż po szczyty górskie wznoszące się do wysokości 1341 m n.p.m.

Dzięki wilgotnemu klimatowi pokrywająca wyspę Kodiak roślinność ma przez większą część roku intensywnie zieloną barwę, dlatego też do Kodiak przylgnął przydomek „szmaragdowej wyspy” (fot. Steve Hillebrand, USFWS)

Soczysta zieleń widoczna jest niemal od samych szczytów górskich... (fot. Steve Hillebrand, USFWS)

...aż po nadmorskie niziny oraz brzegi fiordów (fot. Steve Hillebrand, USFWS)

Wyspa Kodiak ma bardzo urozmaiconą linię brzegową, która w granicach ostoi przyrody wynosi 1300 km długości (fot. Bruce Batten, USFWS)

Wybrzeże całego archipelagu obfituje w liczne zatoki wrzynające się daleko w głąb lądu (fot. USFWS)

Szmaragdowa wyspa

Wyspa Kodiak, bo o niej mowa, zajmuje 9300 km² powierzchni i jest największą wyspą Alaski. Z powodu bliskiego sąsiedztwa oceanu, podobnie jak na pozostałych wyspach rezerwatu, na całej wyspie panuje umiarkowanie chłodny, wilgotny klimat morski. Charakteryzuje się on znacznymi opadami atmosferycznymi (1200–1800 mm rocznie), chłodnym latem (w lipcu średnia temperatura powietrza wynosi ok. 16–17°C) oraz stosunkowo ciepłą zimą (przeważnie w okolicach 0°C). Takie, a nie inne warunki naturalne powodują, że przez większą część roku wyspa Kodiak pokryta jest bujną, soczystą zielenią, której intensywnie zielony kolor nadał jej przydomek „szmaragdowej wyspy”.

Soczysta zielenie pokrywa nie tylko niziny, ale również tereny wyżynne oraz łagodne zbocza górskie. Dotyczy to zwłaszcza południowo-zachodniej części wyspy (np. Półwysep Aliulik), gdzie górskie stoki sąsiadują wprost z rozległymi połaciami podmokłej tundry porastającej słodkowodne mokradła. W górach występują małe lodowce karowe oraz głębokie doliny polodowcowe pokryte roślinnością tundry alpejskiej, składającą się głównie z mchów i porostów. Najwyższy szczyt na wyspie Kodiak to Koniag Peak wznoszący się do wysokości 1341 m n.p.m.

Część północna wyspy to obszar zdominowany przez gęste zarośla, gdzie wśród płataniny krzaków mali-

Skupisko topoli balsamicznych (*Populus balsamifera*) porastających zbocza jednej z zatok (fot. USFWS)

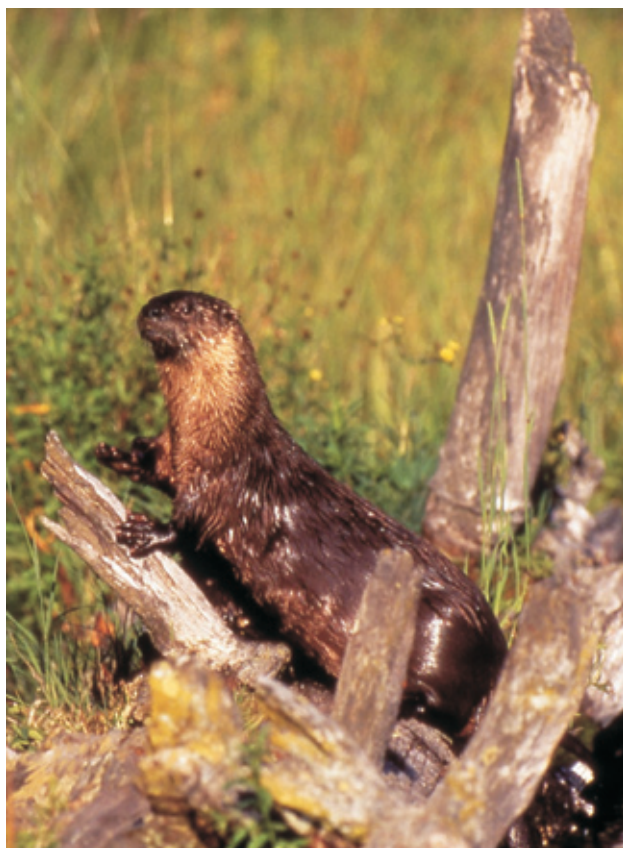

Skalnica (*Saxifraga bronchialis*), (fot. Jennifer Culbertson, USFWS)

ny okazałej oraz dzikich róż niektóre rośliny, takie jak np. wierzbówka kiprzyca czy pasternak zwyczajny, dorastają do 1,5–1,8 m wysokości. Najbujniejsze zarośla występują wzdłuż cieków wodnych i składają się przeważnie z różnych gatunków wierzb oraz olch. Na wyspach Afognak oraz Ban, położonych na północ od Kodiak, występuje pacyficzny (wilgotny) las iglasty zbudowany głównie z takich gatunków drzew, jak choina zachodnia czy świerk sitkajski, którego największe okazy sięgają nawet 45 m wysokości. W podszycie występuje m.in. kolcosił straszliwy – trująca krzewiasta roślina dorastająca do ponad 6 m wysokości, której długie na

Wyspę Kodiak zamieszkuje m.in. mulak sitkajski (*Odocoileus hemionus sitkensis*), (fot. Steve Hillebrand, USFWS)

Liczenie występującym ssakiem jest również wydra kanadyjska (*Lutra canadensis*), (fot. Nathan Varley, USNPS)

2 cm kolce z łatwością przebijają ludzką skórę. Jak dotychczas w granicach Ostoi Przyrody Kodiak udokumentowano obecność 483 gatunków roślin naczyniowych.

Cały archipelag posiada bardzo urozmaiconą linię brzegową, która w granicach rezerwatu ma 1300 km

długości i odznacza się tak dużą ilością wrzynających się głęboko w ląd fiordów i zatok, że na żadnej z wysp nie ma ani jednego miejsca, które byłoby położone dalej niż 24 km od wód oceanicznych. Występujące wzdłuż linii brzegowej głębokie fiordy oraz strome klify miejscami przechodzą w

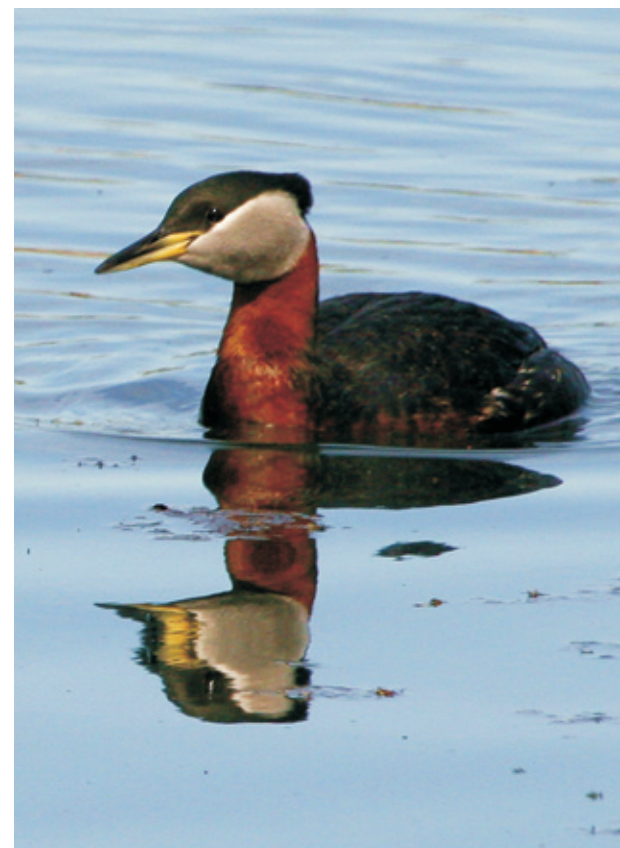
łagodne wybrzeże obfitujące w nadmorskie estuaria. Nieco dalej w głąb lądu, ale wciąż w strefie oceanicznych pływów, można natrafić na bagna zasilane słoną, morską wodą. Nadmorskie mokradła, zarówno słodkowodne, jak i te o wodach mieszanych, są ostoją setek tysięcy ptaków przylatujących na wyspę pod koniec jesieni.

Kodiak – ptasie zimowisko

W granicach Ostoi Przyrody Kodiak występuje 14 gatunków ssaków lądowych, w tym: niedźwiedź brunatny kodiak, wapiti Roosevelta, renifer amerykański, mulak sitkajski, kozioł śnieżny, lis pospolity, wydra kanadyjska, bóbr kanadyjski, zając amerykański, kuna amerykańska, gronostaj, amerykańska wiewiórka czerwona, nocek brązowy oraz nornik północny. Tylko sześć z wymienionych wyżej gatunków (niedźwiedź brunatny kodiak, lis pospolity, wydra kanadyjska, gronostaj, nocek brązowy oraz nornik północny) to gatunki rodzime, pozostałe zostały sztucznie wprowadzone na wyspy w latach 1920–1960.

Samiczka drozda wędrownego (*Turdus migratorius*), (fot. Donna A. Dewhurst, USFWS)

Perkoz rdzawoszyi (*Podiceps grisegena*) w szatach godowych (fot. Donna A. Dewhurst, USFWS)

Czapla biała (*Ardea alba*) wypatrująca w wodzie zdobyczy (fot. Lee Karney, USFWS)

Wody przybrzeżne zamieszkuje co najmniej kilkanaście gatunków morskich ssaków, m.in. wal szary, humbak, orka, białucha, foka pospolita, uchotka grzywiasta, kotik zwyczajny, wydra morska, a także żółwie morskie oraz wiele gatunków ryb. W całym archipelagu występuje 237 gatunków ptaków, z czego ponad 160 widywanych jest w granicach rezerwatu – wymienić tu można ptaki wodno-błotne (np. nur białodzioby, szlachar, czerniczka), ptaki drapieżne (np. bielik olbrzymi, sowa błotna, pustułka amerykańska) oraz ptaki pelagiczne (np. albatros krótkosterny, mewa preriowa, burzyk szary). Rokrocznie gniazduje w rezerwacie ponad 600 par bielików amerykańskich, co jest jednym z największych zagęszczeń populacyjnych w całej Ameryce Północnej. Liczne rzeki, strumienie i jeziora zamieszkuje 9 gatunków ryb, m.in. palia alpejska, łosoś kizucz oraz pstrąg tęczowy.

Pewną ciekawostką jest fakt, iż w przeciwieństwie do większości obszarów chronionych Alaski, w granicach, których największe kon-

centracje ptaków odbywają się zawsze w okresie wiosennych lub jesiennych przelotów, na wyspie Kodiak w tym czasie widuje się niewiele ptaków. Jednakże, gdy nadchodzi zima, sytuacja zmienia się diametralnie, gdyż ze względu na stosunkowo ciepły klimat rokrocznie zimuje tu bardzo wiele

gatunków ptaków, np. na wybrzeżu ponad 1,5 miliona ptaków pelagicznych, a nieco dalej w głąb lądu od 2,5 do 3 tysięcy bielików amerykańskich. Ostoja Przyrody Kodiak jest uważana za jedno z największych ptasich zimowisk w całej Alasce, jednak ogromną popularność oraz duże znaczenie jako

Ogniczek (*Regulus calendula*), (fot. Donna A. Dewhurst, USFWS)

Ostoja Przyrody Kodiak to kraina setek rzek, potoków i strumieni pełnych ryb (fot. Steve Hillebrand, USFWS)

Migrujące w górę rzeki stado łososi widziane z lotu ptaka (fot. Steve Hillebrand, USFWS)

przyrodniczy obszar chroniony nadały jej nie ptaki, lecz widowiskowe wędrówki łososi pacyficznych na tarło.

Królestwo łososi

Wyspa Kodiak, podobnie jak pozostałe wyspy należące do

ostoi przyrody, ma doskonale rozwiniętą sieć cieków wodnych, która oplata ją niczym pajęczna sieć. Spośród dosłownie setek rzek, potoków i strumieni występujących w całym archipelagu aż w 348 odbywa się rokrocznie tarło łososi pacyficznych,

z czego 34% (117 cieków wodnych) znajduje się w granicach rezerwatu. Policzono, że w obrębie samej tylko ostoi Kodiak łączna długość rzek, potoków i strumieni wykorzystywanych przez łosose do tarła wynosi ok. 685 km, dzięki czemu znajdują się tutaj jedne z najbardziej produktywnych tarlisk łososi w całym archipelagu.

Wielkość zlewni poszczególnych cieków jest bardzo różna, od kilkunastu km² przypadających na niewielkie, górskie potoki aż po 611 km² w przypadku rzeki Karluk. Strumienie i potoki zasilają liczne jeziora, spośród których 11 to duże zbiorniki wodne dające początek rzekom uchodzącym potem do wód Pacyfiku. Z powodu tak korzystnych warunków naturalnych do wód śródlądowych wyspy Kodiak wpływa pięć gatunków łososi pacyficznych, czyli wszystkie, jakie występują na Alasce, tzn. czawycza (łoś królewski), gorbusza (łoś różowy), keta, kizucz (łoś srebrny) oraz nerka (łoś czerwony).

Największa spośród nich jest czawycza uważana (obok niedźwiedzi brunatnych) za żywy symbol ala-

Częstym widokiem w rezerwacie są rzeki anastomozujące, o silnie rozgałęzionym korycie (fot. Steve Hillebrand, USFWS)

skańskiej przyrody, jej waga bowiem bardzo często przekracza próg 14 kg (przy długości rzędu 80–90 cm), a największy okaz Alaski, złapany w zastawki w 1949 roku koło miejscowości Petersburg, miał 58 kg i prawie 1,5 m długości! Największa czawycza schwytana na wędkę ważyła 45 kg i złapano ją w 1986 r. na rzece Kenai. Po drugiej stronie skały znajduje się gorbusza, która dorasta średnio do 51–64 cm długości, osiągając przy tym od 1,6 do 1,8 kg wagi (największy złowiony okaz miał 76 cm długości i ważył 6,8 kg).

Zasięg występowania poszczególnych gatunków łososi pacyficznych jest bardzo zbliżony, najdalej na północ dopływają nerka, keta oraz gorbusza, które trą się nawet w rzekach uchodzących do Morza Beauforta (m.in. w rzece Mackenzie) w północno-zachodniej Kanadzie. Nieco bliżej, tzn. do Morza Czukockiego

Łosoś kizucz (*Oncorhynchus kisutch*), (rys. Timothy Knepp, USFWS)

sięga północna granica występowania czawyczy oraz kizucza. Na zachodzie niemal wszystkie gatunki łososi pacyficznych dopływają aż do rzek syberyjskich, takich jak Lena (keta, gorbusza) czy Anadyr (czawycza, nerka), natomiast w kierunku południowym występują aż po Kalifornię oraz Wyspy Japońskie. Wyjątkiem jest tutaj kizucz, który jako jedyny gatunek łososi pacyficznego ma bardzo ograniczony zasięg występowania obejmujący praktycznie tylko wody

przybrzeżne Alaski, tzn. od jej południowo-wschodnich krańców aż po Morze Czukockie.

Dojrzewanie w oceanie

Łosose, jako ryby anadromiczne, w ciągu całego swego życia przebywają w dwóch różnych środowiskach. Najpierw, jako narybek (zwany smoltem) oraz osobniki młode, dorastają i dojrzewają w słonych wodach oceanu, by potem, gdy już osiągną odpowiedni wiek oraz dojrzałość

Łosoś nerka (*Oncorhynchus nerka*), (rys. Timothy Knepp, USFWS)

Łosoś gorbusza (*Oncorhynchus gorbusha*), (rys. Timothy Knepp, USFWS)